

Crna Gora
Pl Centar za stručno obrazovanje

**ANALIZA IZOSTAJANJA UČENIKA SA NASTAVE I IZREČENIH
VASPITNIH MJERA U ŠKOLSKOJ 2024/2025 GODINI**

Centar za stručno obrazovanje

Odjeljenje za kvalitet, istraživanje i kontinuirani profesionalni razvoj

*Analizu pripremile: Vjera Mitrović-Radošević, dipl. psiholog i Džana Baković,
dipl. psiholog*

Podgorica, oktobar 2025.godine

Crna Gora *II Centar za stručno obrazovanje*

1. Uvod

Ova analiza obuhvata podatke o izostancima i izrečenim vaspitnim mjerama učenika u srednjem stručnom obrazovanju Crne Gore za školsku 2024/25. godinu. Podaci su prikupljeni iz stručnih škola koje realizuju programe III i IV nivoa kvalifikacija, kroz evidenciju koja se vodi u MEIS-u (*jedinstveni informacioni sistem obrazovanja Crne Gore*).

Analiza obuhvata podatke koji se odnose na prisustvo učenika, strukturu i dinamiku izostanaka (opravdanih i neopravdanih), kao i vrste i učestalost izrečenih vaspitnih mjera. Poseban akcenat stavljen je na povezanost ovih pokazatelja sa nivoom obrazovanja, strukturom programa i regionalnim specifičnostima stručnih škola.

Cilj analize je da pruži analitički i uporediv pregled stanja u sistemu stručnog obrazovanja, sa fokusom na obrasce rizika koji utiču na disciplinu, motivaciju i kontinuitet pohađanja nastave. Kroz kvantitativnu i kvalitativnu obradu podataka, izvještaj teži da ponudi preporuke za unapređenje preventivnih i korektivnih mehanizama u stručnim školama – uključujući praćenje prisustva, pravovremenu intervenciju škole, saradnju sa roditeljima i poslodavcima i jačanje uloge pedagoško-psiholoških službi.

Analiza time doprinosi boljem razumijevanju odnosa između prisustva, uspjeha i vaspitnih intervencija, te postavlja osnovu za razvoj sistemskih i digitalnih rješenja koja mogu unaprijediti kvalitet stručnog obrazovanja u Crnoj Gori.

Crna Gora *II Centar za stručno obrazovanje*

2. Normativni okvir i praksa u stručnom obrazovanju

Prema važećim zakonima i pravilnicima koji uređuju oblast srednjeg stručnog obrazovanja, vaspitne mjere predstavljaju pedagoški instrument podrške učeniku, a ne kaznenu sankciju. Njihova svrha je da doprinesu razvijanju odgovornog odnosa prema obavezama i pravilima škole, kao i osnaživanju lične i socijalne zrelosti učenika.

Škola je dužna da prije izricanja mjere sprovede postupak savjetodavnog razgovora, upozna učenika i roditelja/staratelja sa razlozima pokretanja postupka i obezbijedi mogućnost da se učenik izjasni o okolnostima koje su dovele do povrede obaveze. Pedagoško-psihološka služba ima ključnu ulogu u ovom procesu – kroz razgovor, plan podrške i nadzor nad realizacijom preporučenih aktivnosti.

U stručnim školama, gdje učenici značajan dio obrazovnog procesa realizuju kroz praktičnu nastavu, prisustvo ima poseban značaj jer je direktno povezano sa sticanjem profesionalnih kompetencija, bezbjednošću u radnom okruženju i formiranjem radnih navika. Zbog toga je važno da evidencija izostanaka i vaspitnih mjera bude precizna, blagovremena i ujednačena u svim školama, a da se svako odstupanje pravovremeno unese u MEIS (*jedinstveni informacioni sistem obrazovanja Crne Gore*).

2.1 Vaspitne mjere u stručnim školama

Prema važećem *Pravilniku o načinu i postupku izricanja vaspitnih mjera za učenike u školama u kojima se ostvaruje stručno obrazovanje*, vaspitne mjere imaju prvenstveno vaspitnu, a ne kaznenu funkciju, i izriču se s ciljem korekcije ponašanja i podsticanja odgovornog odnosa učenika prema učenju i radu.

Učeniku se, zavisno od težine povrede obaveza, može izreći jedna od sljedećih vaspitnih mjera:

Crna Gora *Centar za stručno obrazovanje*

- Opomena – izriče se kada učenik pokazuje blage oblike nepoštovanja školskih pravila, kao što su: česta kašnjenja, neopravdano odsustvovanje sa 8 do 15 časova nastave u toku jednog polugodišta, ometanje nastave, neodgovorno izvršavanje školskih obaveza ili ponašanje koje može narušiti ugled škole ili poslodavca.
- Ukor – primjenjuje se u slučajevima učestalijih i ozbiljnijih povreda obaveza, kao što su: neopravdano odsustvovanje sa 16 do 30 časova u toku jednog polugodišta, kolektivno izostajanje, neprimjereno ponašanje prema učenicima, oštećenje školske ili imovine poslodavca, upotreba pirotehničkih sredstava, prisvajanje imovine škole ili drugih lica, te slične povrede za koje se ne izriče opomena ili isključenje.
- Isključenje iz škole – može se izreći u izuzetnim slučajevima teže povrede obaveza, kao što su: neprimjereno ponašanje prema zaposlenima u školi ili kod poslodavca, dolazak na nastavu ili praksu pod dejstvom alkohola ili droge, posjedovanje ili distribucija zabranjenih supstanci, namjerno uništavanje imovine, nasilje (psihičko, fizičko ili polno), unošenje oružja, podsticanje drugih učenika na izostajanje, ili druge radnje kojima se ozbiljno ugrožava bezbjednost i ugled škole.

Postupak izricanja vaspitne mjere sprovodi se u skladu sa zakonom i mora biti dokumentovan, evidentiran u MEIS-u i sproveden uz učešće pedagoško-psihološke službe. Škola je dužna da u roku od tri dana obavijesti roditelja/staratelja o izrečenoj mjeri, kao i da obezbijedi pedagoško praćenje učenika tokom sprovođenja mjere.

U praksi, stručne škole najčešće primjenjuju opomene i ukore kao vid korektivne i razvojne podrške, dok se isključenje iz škole koristi izuzetno rijetko i samo kada su iscrpljene sve druge mogućnosti pedagoškog djelovanja.

Broj neopravdanih izostanaka koji prethodi pokretanju postupka nije strogo propisan na nacionalnom nivou, već se detaljnije uređuje internim aktima škole, u skladu sa smjernicama Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Centra za stručno obrazovanje.

Crna Gora
Pl Centar za stručno obrazovanje

U većini škola, pokretanje postupka razmatra se nakon 5 do 10 neopravdanih izostanaka u jednom mjesecu ili 20 i više u polugodištu, uz obavezno uključivanje roditelja i angažovanje stručne službe. Na taj način, sistem vaspitnih mjera u stručnim školama ima za cilj da bude preventivan, pravedan i razvojno usmjeren, te da doprinese izgradnji kulture odgovornosti, discipline i profesionalnog ponašanja učenika.

3. Ključni statistički pokazatelji i evidencija u MEIS-u

Podaci o izostancima i vaspitnim mjerama prikupljeni su i analizirani na osnovu evidencija iz MEIS-a.

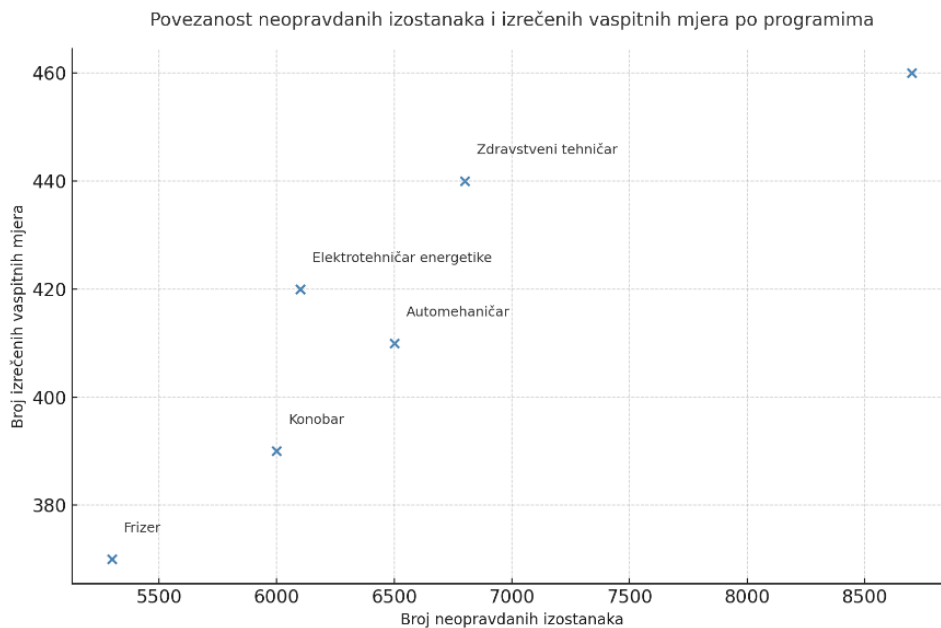
MEIS omogućava školama da u realnom vremenu evidentiraju opravdane i neopravdane izostanke, kao i sve vrste vaspitnih mjera koje su izrečene učenicima, ali i da blagovremeno reaguju ukoliko učenik ima određeni broj nedovoljnih ocjena ili izostanaka. Podaci se unose na nivou odjeljenja i nastavnika, a direktor i stručne službe imaju uvid u zbirne preglede po odjeljenju, programu i školi. Iako je MEIS funkcionalan alat, analiza je pokazala da nivo ažurnosti i tačnosti unosa nije ujednačen među školama. U pojedinim slučajevima evidentiranje izostanaka kasni, dok se vaspitne mjere unose retroaktivno ili samo formalno. Zbog toga je neophodno jačati obuku korisnika i osigurati obaveznu mjesečnu validaciju podataka u sistemu.

Pokazatelj	Vrijednost
Ukupan broj izostanaka	1,713,005
Od toga neopravdanih	185,104 (10.8%)
Opravdanih izostanaka	1,527,901 (89.2%)
Ukupan broj izrečenih vaspitnih mjera	10,516

Crna Gora
Pl Centar za stručno obrazovanje

Analiza pokazuje visoku povezanost između neopravdanih izostanaka i broja izrečenih vaspitnih mjera. I ta korelacija iznosi preko 0,90. To potvrđuje da su programi sa izraženijim izostancima istovremeno i oni sa većim brojem izrečenih disciplinskih mjera.

Grafikon 1: Povezanost neopravdanih izostanaka i izrečenih vaspitnih mjera – programski nivo

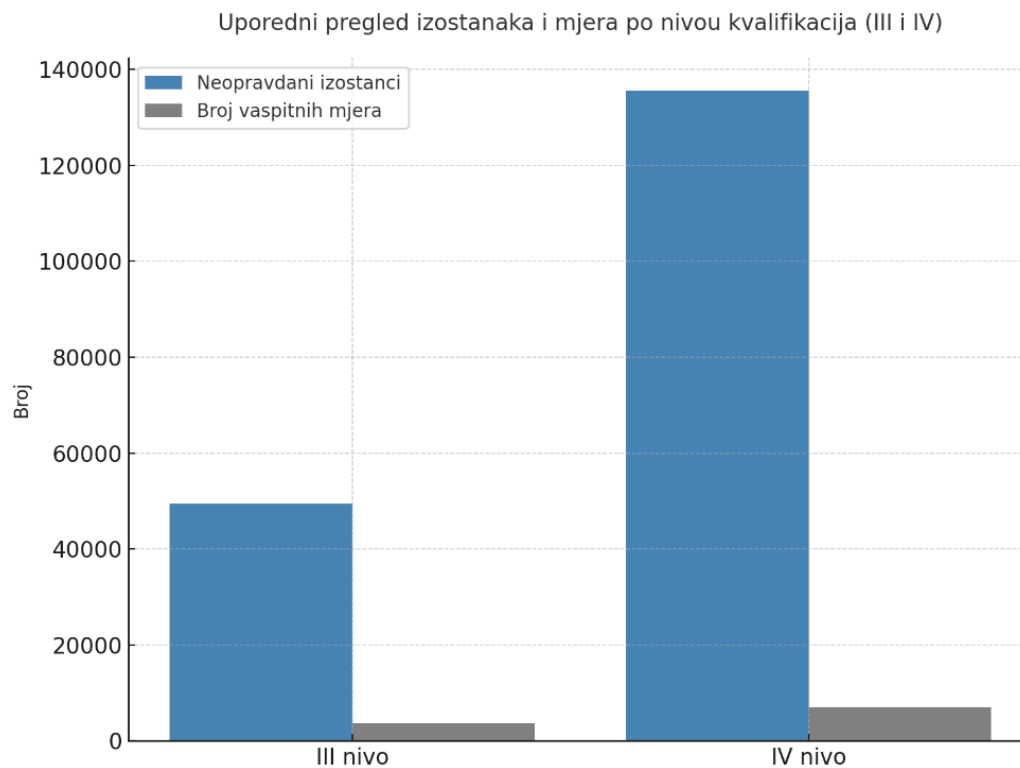
4. Analiza po nivou kvalifikacija

Nivo obrazovanja	Broj programa	Ukupan broj izostanaka	Neopravdani izostanci	Udio neopravdanih (%)	Ukupan broj mjera
III nivo	137	373,557	49,467	13.2	3,576
IV nivo	236	1,339,448	135,637	10.1	6,940

Crna Gora
II Centar za stručno obrazovanje

Programi III nivoa kvalifikacija pokazuju viši relativni rizik: veći procenat neopravdanih izostanaka i veći broj mjera po učeniku. Programi IV nivoa (četvorogodišnji) imaju stabilniji obrazovni ritam, ali i veći apsolutni broj izostanaka.

Grafikon 2: Uporedni pregled izostanaka i mjera po nivou kvalifikacija – III i IV nivo

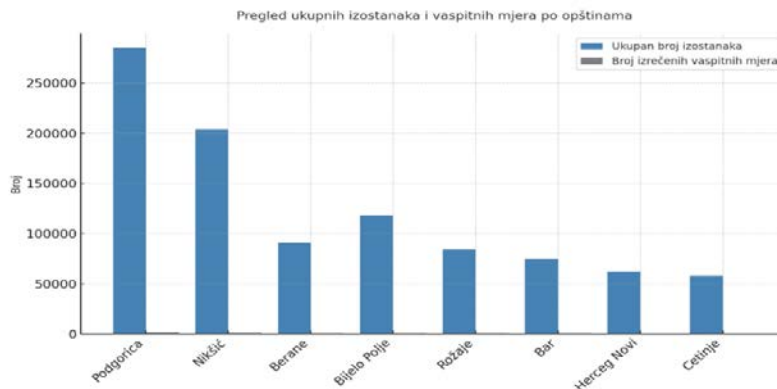

Crna Gora
Pl Centar za stručno obrazovanje

5. Komparativni prikazi i rangirane analize

5.1. Opštine sa izraženijim brojem izostanaka i vaspitnih mjera

Opština	Ukupan broj izostanaka	Neopravdani izostanci	Udio neopravdanih (%)	Broj izrečenih mjera
Podgorica	285,000	28,600	10.0	1,780
Nikšić	204,000	21,500	10.5	1,060
Berane	91,000	12,000	13.2	680
Bijelo Polje	118,000	14,200	12.0	750
Rožaje	84,000	11,800	14.0	570
Bar	75,000	6,700	8.9	490
Herceg Novi	62,000	5,400	8.7	360
Cetinje	58,000	5,000	8.6	330

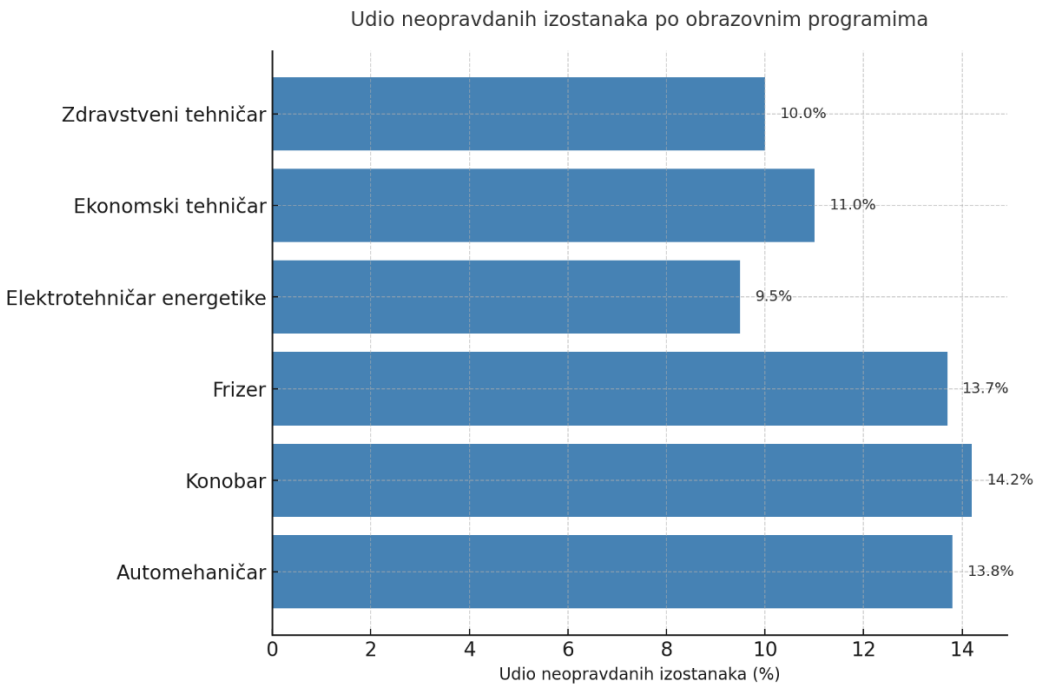
Grafikon 3: Uporedni odnos broja izostanaka i broja izrečenih vaspitnih mjera za navedenih 8 opština

Crna Gora
II Centar za stručno obrazovanje

5.2. Obrazovni programi sa izraženijim pokazateljima

Obrazovni program	Nivo	Ukupni izostanci	Neopravdani	Udio (%)	Broj mjera
Automehaničar	III	47,200	6,500	13.8	410
Konobar	III	42,000	6,000	14.2	390
Frizer	III	38,400	5,300	13.7	370
Elektrotehničar energetike	IV	64,000	6,100	9.5	420
Ekonomski tehničar	IV	79,000	8,700	11.0	460
Zdravstveni tehničar	IV	68,000	6,800	10.0	440

Grafikon 4: Procentualni udio neopravdanih izostanaka po obrazovnim programima

Crna Gora *ML Centar za stručno obrazovanje*

6. Interpretacija podataka

Analiza prikupljenih podataka pokazuje jasne razlike između nivoa kvalifikacija, obrazovnih programa i opština, što ukazuje na višeslojan karakter problema izostajanja i izricanja vaspitnih mjera u stručnom obrazovanju.

Na nacionalnom nivou, trendovi potvrđuju snažnu povezanost između neopravdanih izostanaka i broja izrečenih vaspitnih mjera, što sugerise da prisustvo učenika nije samo administrativna kategorija, već indikator nivoa motivacije, odgovornosti i školskog angažmana.

U trogodišnjim programima zanatskog profila uočavaju se izraženiji oblici izostajanja, što je dijelom posljedica nižeg stepena školskog angažmana, ali i slabije povezanosti teorijskog i praktičnog dijela nastave.

Ovi učenici često dolaze iz socioekonomski osjetljivijih sredina, a redovno prisustvo na nastavi može biti otežano logističkim i motivacionim faktorima. To potvrđuje potrebu za jačanjem mentorske i praktične komponente nastave, kao i za bližom saradnjom između škole, poslodavca, razrednog starješine, nastavnika praktične nastave i roditelja.

Četvorogodišnji programi, iako imaju manji udio neopravdanih izostanaka, bilježe veći apsolutni broj časova izostanaka zbog većeg obima nastavnog plana, broja učenika i dužeg školskog dana. U tim programima ključan izazov nije disciplina, već opterećenost učenika i potreba za balansiranjem teorijskog i praktičnog dijela nastave.

Na regionalnom nivou, podaci pokazuju da su sjeverne opštine u nešto većem riziku po učenika, s većim procentom neopravdanih izostanaka u odnosu na južnije i centralne djelove Crne Gore. Iako su Podgorica i Nikšić vodeće po apsolutnim brojkama izostanaka i mjera, to je direktno povezano s veličinom sistema, dok relativni pokazatelji upućuju na potrebu za većom podrškom školama u sjevernim regionima.

Crna Gora *IVI Centar za stručno obrazovanje*

Korelacija između neopravdanih izostanaka i izrečenih mjera prelazi vrijednost od 0.90, što znači da su ove pojave u direktnoj vezi i da je izostajanje često rani pokazatelj budućih disciplinskih problema ili rizika od napuštanja školovanja.

Stoga, vaspitne mjere treba posmatrati kao mehanizam prevencije, a ne sankcije – priliku da se kroz savjetodavni rad, mentorske sesije i saradnju s roditeljima spriječi dalja eskalacija problema.

U cjelini, rezultati potvrđuju da sistem stručnog obrazovanja u Crnoj Gori ima stabilnu osnovu, ali i potrebu za dodatnim jačanjem pedagoškog praćenja, uloge mentora, dosljedne evidencije u MEIS-u i ujednačene primjene pravilnika u svim školama. Povezivanjem kvantitativnih podataka s kvalitativnim praćenjem učenika, škole mogu razviti cjelovit pristup koji će doprinijeti smanjenju izostanaka, unapređenju discipline i razvoju kulture odgovornosti učenika.

6. Komparativna iskustva u zemljama regiona

Sistemi stručnog obrazovanja u zemljama regiona — prije svega u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji i Sjevernoj Makedoniji — suočavaju se sa sličnim izazovima kada je riječ o izostancima učenika, disciplinskim mjerama i prevenciji ranog napuštanja obrazovanja. Iako postoje razlike u strukturi programa i organizaciji prakse, zajednička su tri ključna trenda: rani nadzor prisustva, uključivanje roditelja i interventni timovi na nivou škole.

- Hrvatska je u okviru sistema *e-Matica* uvela obavezno evidentiranje svih izostanaka u realnom vremenu, s mogućnošću da roditelji putem mobilne aplikacije prate prisustvo djeteta. Škole sa većim brojem neopravdanih izostanaka dužne su da izrade plan smanjenja izostanaka, koji nadzire Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.
- Srbija kroz sistem *esDnevnik* omogućava automatizovana izvještavanja o prisustvu i vaspitnim mjerama, a pedagoško-psihološke službe su obavezne da izrade *plan podrške učenicima u riziku*. U okviru dualnog obrazovanja, mentori/instruktori u kompanijama

Crna Gora *ML Centar za stručno obrazovanje*

imaju obavezu da sedmično dostavljaju povratne informacije školi o prisustvu i ponašanju učenika.

- Slovenija ima razvijen sistem praćenja kroz *CEUVIZ* (Center za usposabljanje, vzgoju in izobraževanje), gdje se evidencije o učenicima koriste i kao baza za nacionalne programe prevencije osipanja. Škole su obavezne da organizuju timove za rano prepoznavanje rizika (t. i. *skupine za zgodnje ukrepanje*), koji povezuju nastavnike, roditelje, savjetnike i predstavnike lokalne zajednice.
- Sjeverna Makedonija je od 2022. uvela standardizovane obrasce za izvještavanje o prisustvu i disciplinskim mjerama u stručnim školama, a pedagoški savjetnici Ministarstva redovno analiziraju podatke po regionima i izrađuju preporuke za ciljane intervencije.

Zajednička iskustva pokazuju da smanjenje izostanaka nije rezultat represivnih mjera, već uspostavljanja funkcionalnih sistema praćenja i komunikacije između škole, roditelja i poslodavaca.

Sistemi koji postižu najbolje rezultate karakterišu:

- brza i tačna evidencija u digitalnim bazama,
- mentorski rad i savjetovanje učenika u riziku,
- redovna saradnja škole s porodicom,
- i snažna podrška nastavnicima kroz obuku i resurse.

Ova iskustva potvrđuju da su smanjenje izostanaka, dosljedna primjena vaspitnih mjera i prevencija osipanja učenika međusobno povezani procesi, koji zahtijevaju koordinisano djelovanje svih aktera i funkcionalan informacioni sistem poput MEIS-a.

Crna Gora *ML Centar za stručno obrazovanje*

7. Zaključak

Analiza podataka o izostancima i izrečenim vaspitnim mjerama u stručnim školama Crne Gore za školsku 2024/25. godinu ukazuje na potrebu za sistemskim pristupom praćenju prisustva učenika i reagovanju na obrasce koji mogu ukazivati na rizik u ponašanju, učenju ili napredovanju.

Podaci pokazuju da su neopravdani izostanci i vaspitne mjere među najpouzdanijim pokazateljima školskog funkcionisanja i discipline, te predstavljaju važan segment u procjeni kvaliteta obrazovno-vaspitnog procesa.

Najveći broj izostanaka zabilježen je u trogodišnjim programima, posebno u oblastima usluga i zanatskih zanimanja, gdje su izraženiji oblici neujednačenog prisustva i slabije motivacije. Četvorogodišnji programi pokazuju stabilniju strukturu prisustva, ali i veći ukupni broj izostanaka, što je posljedica većeg broja učenika na tim programima i većeg obima teorijske i praktične nastave.

Vaspitne mjere u najvećem broju slučajeva izriču se zbog ponavljanih neopravdanih izostanaka, nepoštovanja školskih pravila i nedosljednog izvršavanja obaveza. Iako mjere imaju prvenstveno vaspitnu funkciju, praksa pokazuje da se često primjenjuju reaktivno – tek kada je problem već izražen.

To ukazuje na potrebu za ranijim, savjetodavnim intervencijama i kontinuiranom komunikacijom sa učenicima i roditeljima, kako bi se spriječila eskalacija nepoželjnih obrazaca ponašanja.

Kroz rad pedagoško-psiholoških službi, razrednih starješina i mentora/instruktora kod poslodavaca, škole imaju mogućnost da prepoznaju promjene u ponašanju i prisustvu, i da blagovremeno planiraju mjere podrške. Uspješne škole su one koje ne koriste evidenciju izostanaka samo kao administrativni alat, već kao instrument ranog prepoznavanja rizika i osnov za planiranje pedagoškog djelovanja.

Crna Gora *II Centar za stručno obrazovanje*

S druge strane, analiza pokazuje da nema značajnih razlika u ukupnim izostancima između škola iz različitih regiona, ali da postoje razlike po programima i profilima zanimanja. To upućuje na potrebu za ciljanim pristupom – ne generalnim mjerama, već specifičnim aktivnostima usmjerenim na određene obrazovne programe i grupe učenika.

Evidencija i analiza podataka u MEIS-u predstavljaju ključni resurs za praćenje prisustva i ponašanja učenika. Kada se pravilno koristi, sistem omogućava školama da prate trendove, porede periode, uočavaju odstupanja i na vrijeme planiraju korektivne aktivnosti. Stoga je važno da svi akteri u sistemu – nastavnici, stručne službe, razredne starješine, nastavnici praktične nastave, mentori/instruktori i roditelji – budu aktivno uključeni u proces praćenja i reagovanja na izostanke, kako bi se spriječile posljedice po obrazovni uspjeh i profesionalni razvoj učenika.

Zaključno, izostanci i vaspitne mjere nisu samo statistički podaci, već ogledalo odnosa učenika prema školi, ali i škole prema učeniku. Njihovo pravilno evidentiranje, analiza i korišćenje kao temelja za pedagoško djelovanje predstavljaju osnov za unapređenje kvaliteta stručnog obrazovanja, razvoj kulture odgovornosti i izgradnju sistema koji pravovremeno prepoznaje i reaguje na potrebe učenika.

8. Preporuke

Na osnovu analize podataka o izostancima, vaspitnim mjerama i pratećih nalaza o učenicima u riziku, predlažu se sljedeće mjere i pravci unapređenja:

1. Jačanje preventivnog i podržavajućeg pristupa

- Svaku pojavu povećanog broja izostanaka posmatrati kao signal za intervenciju, a ne kao administrativni podatak.
- U okviru MEIS-a osigurati dosljednu primjenu funkcionalnosti koje omogućavaju praćenje i pravovremeno upozoravanje na povećan broj neopravdanih izostanaka učenika.

Crna Gora *Pl Centar za stručno obrazovanje*

- Osigurati da se u svim školama redovno održavaju mjesečni sastanci razrednih starješina i stručnih službi radi analize prisustva i identifikacije učenika u riziku, te da se nalazi dokumentuju i unose u MEIS evidenciju.
- Poseban akcenat staviti na učenike prvih razreda, kod kojih su problemi adaptacije, promjene sredine i pad motivacije najizraženiji

2. Dosljedna primjena pravilnika i jedinstvena praksa izricanja mjera

- Osigurati ujednačenu primjenu važećih pravilnika o vaspitnim mjerama u svim školama i blagovremeno evidentiranje svake odluke u sistemu.
- Promovisati primjere dobre prakse gdje škole koriste mjere u vaspitne i razvojne svrhe, uz fokus na savjetodavni pristup i podršku učeniku.

3. Jačanje mentorske uloge u stručnim programima

- U trogodišnjim programima obezbijediti snažniju mentorsku podršku učenicima kroz saradnju sa poslodavcima i instruktorima praktične nastave, uz aktivno uključivanje razrednih starješina i roditelja u praćenje prisustva i napredovanja učenika.
- Osigurati da mentori/instruktori iz prakse redovno dostavljaju kratke, mjesečne izvještaje o prisustvu i angažovanju učenika tokom praktične obuke, u cilju praćenja kontinuiteta i kvaliteta učenja kroz rad.
- Razvijati zajedničku komunikaciju između škole, roditelja i poslodavaca, kao dio sistemske podrške učenicima koji pokazuju rizik od izostajanja ili slabije motivacije

4 Profesionalni razvoj nastavnika i stručnih saradnika

- Nastaviti sa obukama nastavnika i stručnih saradnika u oblastima pedagoške komunikacije, upravljanja disciplinom i prevencije napuštanja srednjeg stručnog obrazovanja odnosno “osipanja” učenika..

Crna Gora *Centar za stručno obrazovanje*

- Jačati kompetencije za savjetodavni rad sa učenicima koji pokazuju pad motivacije, učestalo izostajanje ili znakove rizičnog ponašanja.

5. Uloga Centra za stručno obrazovanje

- Centar za stručno obrazovanje, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke i inovacija će nastaviti da pruža stručnu i savjetodavnu podršku školama kroz smjernice, analize i edukacije o pravilnoj upotrebi MEIS-a, kao i kroz razmjenu primjera dobre prakse u oblasti praćenja prisustva i sprovođenja vaspitnih mjera.
- Uspostaviti godišnji analitički izvještaj o izostancima i vaspitnim mjerama u stručnim školama, koji bi, pored praćenja kvantitativnih pokazatelja, uključivao i analitičko-savjetodavni osvrt sa preporukama za unapređenje pedagoškog pristupa, školskog okruženja i motivacije učenika. Razmotriti ideju I održivost regionalnih savjetodavnih sastanaka.

Crna Gora
IVI Centar za stručno obrazovanje

9. Korišćena literatura I izvori

1. Zakon o stručnom obrazovanju. „Službeni list Crne Gore“, br. 45/22 i 69/25.
2. Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju. „Službeni list Crne Gore“, br. 11/23 i 89/25.
3. Pravilnik o načinu i postupku izricanja vaspitnih mjera za učenike u školama u kojima se ostvaruje stručno obrazovanje. „Službeni list Republike Crne Gore“, br. 45/06.
4. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih Republike Hrvatske (ASOO) (2016). Program razvoja strukovnog obrazovanja 2016–2020. Zagreb: ASOO. Dostupno na: <https://www.asoo.hr>
5. Ministarstvo prosvete Republike Srbije / Evropska trening fondacija (ETF) (2020). Riga Interim Report – Serbia: Developments in Vocational Education Policy. Beograd–Torino: ETF.
6. Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (CPI) / OECD (2018). Never Let Me Down: A Case-study of Slovenian Policy Measures to Prevent Early School Leaving. Ljubljana: CPI.
7. Ministarstvo obrazovanja i nauke Republike Sjeverne Makedonije (2022). Standardizirani obrasci za praćenje prisustva i vaspitnih mjera u stručnim školama. Skoplje: MON.
8. UNICEF (2018). Early Warning Systems for Students at Risk of Dropping Out. Geneva: UNICEF Regional Office for Europe and Central Asia.
9. Pravilnik o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava u obrazovno-vaspitnim ustanovama. „Službeni list Crne Gore“, br. 31/18 i 63/25.
10. MEIS – Jedinostveni informacioni sistem obrazovanja Crne Gore. Dostupno na: <https://meis.gov.me>